

2.3.2 หนองน้ำและบึงธรรมชาติ

งานขุดลอกหนองน้ำและบึงธรรมชาติ คือ งานขุดลอกดินและตะกอนในหนองน้ำและบึงธรรมชาติที่ตื้นเขินเพื่อให้เก็บน้ำได้มากขึ้น โดยทั่วไปหนองน้ำและบึงธรรมชาติจะเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำรองรับน้ำที่ไหลมาตามผิวดินจากที่สูงรอบหนองน้ำและบึง ถ้ามีน้ำไหลเข้ามามากก็จะระบายออกไปตามทางระบายน้ำธรรมชาติในบริเวณที่ต่ำได้เอง ดังนั้นน้ำที่อยู่ในหนองน้ำและบึงก็จะมีระดับเก็บกักเท่ากับสันทางระบายน้ำธรรมชาติ หนองน้ำและบึงตามธรรมชาติส่วนใหญ่จะมีลักษณะตื้น เนื่องจากน้ำที่ไหลเข้าสู่หนองน้ำได้พาเอาตะกอนมาทับถมทุกๆ ปี ทำให้หนองน้ำและบึงจำนวนมากเก็บน้ำได้ไม่มากนักจนไม่สามารถเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดฤดูแล้งโดยน้ำจะระเหยหมดไปก่อน อย่างไรก็ตามการขุดลอกหนองน้ำและบึงธรรมชาติที่ลึกลงไปมากๆ ในบางพื้นที่อาจจะมีปัญหาในเรื่องคุณภาพน้ำหากชั้นดินด้านล่างเป็นดินเค็มหรือเป็นที่สะสมของเกลือแร่อยู่ข้างใต้ จึงควรหลีกเลี่ยงหรือตรวจสอบให้ดีก่อนดำเนินการด้วย

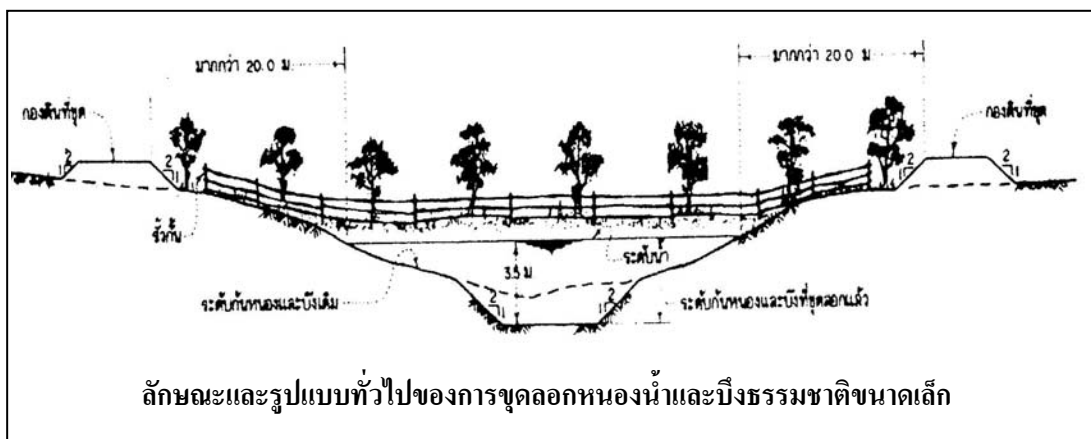
รูปที่ 2.6 แสดงการขุดลอกหนองน้ำและบึงธรรมชาติ

ประโยชน์จากการขุดลอกหนองน้ำ คือ ทำให้มีน้ำสำหรับการอุปโภค - บริโภค การเลี้ยงสัตว์ ได้ตลอดฤดูแล้ง นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นที่เพาะเลี้ยงปลา และการเพาะปลูกพืชผักตามบริเวณขอบหนองน้ำ ซึ่งอาจนำน้ำไปใช้ได้ด้วยการวิด ตัก หรือสูบ

การเพิ่มความลึกของหนองน้ำธรรมชาติด้วยการขุดลอกจะสามารถเพิ่มปริมาณน้ำเก็บกักให้เพียงพอตามความต้องการ โดยระดับน้ำเก็บกักเท่ากับที่เคยเป็นอยู่ตามปกติ ส่วนปริมาณน้ำเก็บกักที่เพิ่มขึ้นมานั้น จะเท่ากับปริมาตรดินที่ขุดออกไปด้วยจำนวนที่เท่ากันนั่นเอง ลักษณะการขุดลอกสามารถแบ่งตามขนาดของหนองน้ำและบึงธรรมชาติได้ ดังนี้

ก. หนองน้ำและบึงที่มีขนาดเล็กมาก คือหนองน้ำธรรมชาติที่มีพื้นที่ผิวน้ำน้อยกว่า 100 ตารางเมตร เมื่อพิจารณาขุดจนลึกตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็อาจจะขยายขนาดออกไปได้ตามปริมาณของดินที่สามารถขุดได้ และวงเงินที่ได้รับ ทั้งนี้ถ้าไม่มีปัญหาเกี่ยวกับที่ดินบริเวณขอบหนองน้ำและบึงนั้น

ข. **หนองน้ำและบึงขนาดเล็ก** คือ หนองน้ำธรรมชาติที่มีพื้นที่ผิวน้ำประมาณ 100-200 ตารางเมตร ควรทำการขุดลอกดินในบริเวณที่เป็นแอ่งลึกขอบกั้นหนองน้ำและบึง โดยปริมาตรของดิน ซึ่งต้องการจะขุด ควรพิจารณากำหนดให้ที่ความกว้าง ความยาว ตลอดจนความลึกตามจำนวนดินที่สามารถจะขุดได้ และให้เหมาะสมกับวงเงินที่จะได้รับ สำหรับความลึกของดินที่ขุดก็ต้องพิจารณาด้วยว่าน้ำที่จะสามารถเก็บขังได้นั้นจะต้องมีความลึกไม่น้อยกว่า 3.5 เมตร ทั้งนี้เพราะต้องเผื่อน้ำที่จะระเหยตอนช่วงฤดูแล้งด้วย

ค. **หนองน้ำและบึงขนาดใหญ่** คือ หนองน้ำธรรมชาติที่มีพื้นที่ผิวน้ำมากกว่า 200 ตารางเมตรขึ้นไป การขุดดินในบริเวณที่เป็นแอ่งลึก อาจทำให้ต้องขนย้ายดินไปกองที่ขอบหนองน้ำและบึงเป็นระยะทางไกล ทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ควรพิจารณาเลือกขุดในพื้นที่ใกล้กับขอบหนองน้ำ และบึงด้านหนึ่งด้านใดตามความเหมาะสม และควรเป็นบริเวณที่ผิวดินถูกน้ำในหนองน้ำหรือบึงท่วมอยู่เป็นประจำทุกปี ในฤดูน้ำมากไม่น้อยกว่าหนึ่งเมตร และทำการขุดดินจนมีความลึกที่จะสามารถเก็บน้ำในฤดูฝนได้ลึก 3.5 เมตร เป็นอย่างน้อยเช่นกัน ส่วนปริมาตรของดินที่ขุดก็ต้องพิจารณากำหนดให้มีขนาดความกว้างและความยาวตลอดจนความลึกตามจำนวนดินที่จะสามารถขุดได้ตามวงเงินที่ได้รับตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

